

A A Ko e kole: “Tukuange hoku kakai ke nau ‘alu.”

❖ Ko e tali ‘a Felo (‘Ekisotosi 5:1-2)

- Na'e kei si'i 'a Thutmose III 'i he taimi na'e fakanofa ai ia ki he taloni 'i he malumalu 'o e pule 'a Hatshepsut ke ta'ofi 'a Mosese mei hono talaki ko Felo. Na'e hola 'a Mōsehe mei 'Isipite 'i he taimi na'e kei ta'u hongofulu tupu ai 'a Tutimose.
- Hili kiai ta'u e fagofulu, ne'e toe ma'u e Moisesa ia ia 'i te fakamau'aga. Na'á ne ha'u ke kole 'a 'ene totonu ki he taloni? Hala'atā. Na'e faingofua pē 'a e kolé: “Tuku ke 'alu hoku kakai” (‘Eki 5:1).
- Ko e tali 'a Tutimose ko ha pole ia, 'o 'ikai kia Mōsehe, ka ki he 'Otuá tonu. Ko hono fakanounou, na'a ne pole 'i 'a e 'i ai tonu 'a e 'Otua (Eki 5:2).
- Ko hono anga 'oku ngaue'aki 'i he Fakaha ko e faka'ilonga ke fakafongia 'i 'aki 'a e pule'anga Falanisē lolotonga 'a e fakafepaki 'o e senituli 18 (Fakh. 11:8). Hangē ko Feló, na'e fakahā 'e he Lepupilika Falanisē kuo fakangata 'a e lotú pea fakahā ko ha pule'anga ta'etui 'Otua ia.

❖ Ko e tali 'a e kakai (‘Ekisotosi 5:3-21)

- 'I he taimi na'e fakahoko ai 'e Mosese 'a e ngaahi faka'ilonga na'e 'oange 'e he 'Otua kiate ia 'i he 'ao 'o e kakai, na'a nau tui mo hu (‘Ekesotosi 4:29-31). 'Oku lava ke tau sioloto atu ki he'enau tatali vāveve ki he tali 'a Felo ki he'enau kolé.
- Na'e faka'ohovale mo'oni 'a e fakafeangaí. Na'e 'ikai ngata pe 'i hono fakafisinga 'i 'e Felo 'enau kole ka na'a ne toe fakamalohi 'i kinautolu ke hokohoko atu 'enau ngaue ta'e 'oange 'a e ngaahi naunau na'e fie ma'u kae kei fie ma'u pe 'a e ngaahi ola tatau (‘Ekesotosi 5:6-8). Ko e ha 'a e 'uhinga 'o e fa'ahinga tu'utu'uni ta'e'uhinga pehee?
- Na'e faka'ata kinaua 'e Mosese mo 'Elone—'o fakatatau ki he lau 'a Tutimose—ke na 'malolo [Sapate] mei he'ena ngaahi ngaue' (‘Ekesotosi 5:5). Kapau na'a nau ma'u ha taimi ke lāulea ai ki he lotú mo e tau'atāina, te nau toe ma'u foki mo e taimi ke kumi ai ki he mohuku (‘Eki 5:9, 17).
- 'I he taimi na'a nau fehanga'angai ai mo e ngaohikoviá, na'e lipooti 'a e kau pule ngāue kia Felo, ka na'á ne tukunoa 'i 'enau lāungá. Na'a nau tafoki leva kia Mosese mo 'Elone, 'o tukuaki 'i kinaua ki he kovi ange hona tu'unga (‘Ekesotosi 5:20-21).

❖ Ko e tali 'a e 'Otua (‘Eki 5:22-6:8)

- 'Oku 'ita 'a Felo kia Mōsehe. Na'e 'ita 'a e kakai kia Mōsehe. 'Oku 'ikai ke 'ita 'a Mosese... ka 'oku ne faka'ise'isa, pea 'oku ne tafoki ki he 'Otua mo 'ene veiveiua: “Ko e ha 'oku ke fakamamahi 'i ai 'a e kakai ni, ko e ha na'a ke fekau mai ai au?” (‘Eki. 5:22).
- Tau sivi'ivi 'i angé 'a e tali 'a e 'Otua (‘Eki. 6:1-8):
 - (1) *Ko e me'a kuo u fai*: Na'a ku ha ki he kau palofita; Na'a ku fokotu'u 'eku fuakava mo kinautolu; Na'a ku tala'ofa te u foaki kiate kinautolu 'a e fonua ko Kēnani; Kuo u fanongo ki he to'e 'ae kakai; Kuó u manatu 'i 'eku palōmesí.
 - (2) *Ko e me'a te u fai*: Te u 'ave 'a e fakamamahi 'o e kau Isipite meiate kinautolu; Te u fakatau'atāina 'i kinautolu mei he nofo pōpulá; Te u fakahā hoku mālohí; Te u ngaohi kinautolu ko hoku kakai; Te u hoko ko honau 'Otua; Te u foaki kiate kinautolu 'a e fonua ko Kēnaní.

❖ 2 Ko e tali 'a Mosese (‘Eki 6:9-13)

- Hili ae lea fakalotolahi ae Otua, nae toe lea a Mosese kihe kakai, ka nae ikai te nau tokanga (Ek. 6:9). Na'e kole leva 'e he 'Otuá ke ne toe lea kia Felo ke kole ke tau'atāina 'a 'Isileli (Ek. 6:10-11).
- Na'e fakafisi 'a Mosese, pea ne toe faka'ai'ai 'ene ngaahi 'uhinga: Kapau 'e 'ikai fanongo mai hoku kakai kiate au, 'e fanongo fefe 'a Felo kiate au, 'i he'eku lea kovi 'o hange ko au? (‘Eki. 6:12).
- Na'e lotomamahi, loto-mafasia, mo loto-mamahi 'a Mōsehe. Ka, hangē ko e kau tangata lalahi kehe na'a nau ongo 'i 'a e me'a tatau mo iá—hangē ko 'Ēsafe mo Siopé—na'e 'ikai te ne tukulolo ki he loto-mo'uá. Na'e mālohi ange 'ene falala ki he 'Otuá 'i he'ene ongo 'i lolotongá.
- Ka tau ka fou 'i he ngaahi tu'unga 'o e lotosi'i, tau ngaohi 'a e ngaahi lea 'a 'Esafe ko 'etau ngaahi lea (Same 73:23-26 NIV)

B Ko e fatongia 'o Mosese mo 'Elone (‘Eki 6:28-7:7)

- ❖ Hili 'a e ngaahi 'uluaki ta'elavame'a 'i 'Isipite, na'e pau ke toe fakamanatu 'e he 'Otua kia Mosese 'a e fatongia 'o 'Elone ko hono tokoni mo hono tangata lea (Ek. 7:1-2).
- ❖ 'I he taimi ko 'ení, na'á ne fai ai ha fakahoa ki he fatongia 'o e kau palōfitá. 'Oku nau ma'u ha pōpoaki mei he 'Otuá pea fakahoko mai ia kiate kinautolu. 'I he 'uhinga ko ení, 'oku fakahoko ai 'e Mōsehe 'a e fatongia 'o e 'Otua, pea ko 'Ēlone 'a e fatongia 'o e palōfitá.
- ❖ Hangē ko ia 'e hoko kimui ki he tokolahi 'o e kau palōfitá, na'e fakatokanga 'a e 'Otua 'e 'ikai ke fanongoa 'ene pōpoaki, pea kuo pau ke ne ngāue 'aki 'a e mālohi lahi (Eki. 7:3).
- ❖ Hange ko e kau palofita kimui, na'e pau ke lea 'a Mosese ki he kakai mo Felo, "pe 'oku nau fanongo pe tafoki, he 'oku nau angatu'u lahi" (Isik. 2:7). 'Oku mo'oni foki 'eni kiate kinautolu, he ko kinautolu 'a e le'o ongo 'o e 'Otuá 'i he māmani ko 'ení.